

TRG PJESNIKA - NJEGOŠEV TRG - NIKŠIĆ

TRG PJESNIKA

„Njegoš je od svoje duše, od sudbe određen da upravlja šakom siromašnih ljudi, načinio scenu na kojoj je izveo dramu cijele vasione“^{*1}
Napraviti mjesto za Njegoša nije lako.^{*2}
To ne može biti bilo koje mjesto, kraj puta i ne može biti nisko - vladika Petar II nije za nizine, jedno takvo je za svoje grobno mjesto izabrao. Lovćen. Jezerski vrh.

Lokacija i ideja

Kakvo je ovo mjesto sada?
To sada nije pravo mjesto, već prilično haotičan prostor, čiji je dio i sama lokacija - mali park. Mali park dimenzija 25 × 35 m, sa centralnim stazama i centralnim skverom sa fontanom.
Disperzni okvir mjesta čine: velika stambena zgrada na uglu, soliter SO po dijagonali, naspramni objekat Robne kuće i stari dio hotela Onogošt. No najvažnija je ta direktna veza na sjevernoj strani sa Domom revolucije, objektom u „rekonstrukciji“^{*3} i širokim trotoarom glavne, Njegoševe ulice.

Njegoševa je glavna ulica, pješački pravac veze Trg-Skver. Linija tradicionalne institucije koja se zvala Nikšićko korzo. Linija ulice i dinamična geometrija Doma (ostataka Doma revolucije), pod uglom od 45° u odnosu na glavnu Njegoševu ulicu, temeljne su prostorne sile ovdje.

Parkić je u nivou sa Njegoševom ulicom, a sa tri strane denivelisan za 40-50 cm. Veoma važan (prostorno, ambijentalno) je raspored visokog drveća: listopadno drveće po ivicama pravougaonika definiše obode (po perimetru prostora daje lijep okvir), a grupe zimzelenog drveća su kao ostrva - pravougaone, velike saksije. Posebno je važna grupacija „grozd“ od tri velika zimzelena drveta koja stoji između pjacete i glavne gradske ulice. Ušuškanost mikroambijenta i gorostasne zimzelene skupine divni su akcenti u dubini prema platou kod Doma Revolucije.

Bilo je potrebno istovremeno napraviti dvije stvari: pojačati okvir t.jest posebnost ovog mikro mjesta za spomenik (kako bi se mjesto uobličilo) i takođe ga bolje povezati sa ostatkom javnog prostora na sjeveru i istoku.

Ideja

Bilo je pitanje kako se ovakvo mjesto može popraviti, uobličiti?

Ideja je napraviti Njegoševu scenu - Trg pjesnika. Jasno geometrijski definisan prostor ali tako da se preliva, prostor u prostoru. Mali novi trg ugniježđen u ovom prostoru i povezan sa glavnom ulicom i trougaonim platoon Doma revolucije.

Formiran je dinamičan i istovremeno miran prostor.
Scena na kojoj izvodimo kako običan život, tako i posebne događaje. Svakodnevice, stanka za mlade (plato ispred Robne kuće sa svojim malim stepeništima dugo je bio stecište za mlade “tu se visilo” i razne javne manifestacije). Od praznika, malih sajmova i trgovine, do kulturnih događaja: izložbe, skupove, kamernu muziku, pjesničke večeri. Nikšić je bio poznat po pjesničkim večerima pod vedrim nebom. Sada imamo otvorenu kamernu muzičku scenu za Dane gitare i Festival glumca (posebno važne za besplatne akcije - teatar valja izvući na ulicu). Održivost? Sve i da su očekivane nabrojane funkcije idealizam, ovo gradsko stepenište je obična, svakodnevna scena za gradski život. Nalazimo se kod Njegoša, sjedimo kod Njegoša... nova istorija grada.

Pozicija i geometrija dvaju tribina se odnose prema oba prostora (platoa i ulice). Obratiti pažnju na stepenike na sjeveru, prema platou , upravo ta veza ovih prostora se iskoristila za „susret sa Njegošem“. Veza platoa i Trga ostvaruje se i istim popločanjem. Na crtežima je prikazana „Njegoševa dijagonala“. Dinamična linija koja povezuje spomenik i soliter SO, glavne gradske kuće. Ta linija je ujedno i linija tijela Doma revolucije. Mjesto istinski autentično može nastati samo iz konteksta. Kontekst je najčešće pomirenje suprotnosti.^{*4}

POLOŽAJ SKULPTURE

Skulptura je postavljena po jugoistočnoj liniji-dijagonali u odnosu na kuću opštine. Izdignuta je na najviši plato stepeništa i pomjerena iz centra taman toliko da bude u centru većeg prostora.^{*5}

Razlozi za taj položaj su mnogobrojni. Ideja je da vladika mora biti na visini, ali isto tako pjesnik dostupan svom narodu, kao što je i za zemnog života bio. Naročito je važna tema da Vladika nikome ne okreće leđa. Dakle, Njegošu se mora dati pogled i pregled, a nama se mora dati prostor - distanca da ga bolje vidimo.^{*6}

Podloga za skulpturu je pozicionirana tako da omogući izdizanje i pregled Vladike sa oba dijela trga (trga i platoa) i sa širokog trotoara glavne ulice.

Njegoš je zvanično kanonizovan kao svetac - tajnovidac. U pravoslavnoj bogoslovskoj tradiciji nema mjesta za predstavljanje skulpturom (i slike su jedva preživjele, posle vjekovne borbe, ikonoborstvo). Skulptura svetaca u pravoslavlju je malo i sve su novijeg datuma.

Freske su duhovne predstave (*nikada naturalističke, ponekad sa naznakama rane renesanse - pogledati freskopis, npr. manastira Sopoćani, koji važe za najveća dostignuća svjetskog monumentalnog slikarstva, ali opet apstraktno i simbolički prikazana*). Takodje slike, ikone nijesu slike, već „prozori u drugi svijet“. Tako se može razumjeti odbojnost prema naturalnoj predstavi ovozemaljskog ljudskog tijela u pravoslavnom, nepisanom kanonu. No, sam Vladika nije bio preveliki ljubitelj kanona i formalnih stega... U tom kontekstu, položaj skulpture (okrenute leđima granama drveća) ne prikazuje javnosti vidljiva leđa Tajnovidca, već samo lice. To je važno.

^{*1} *Nikolaj Velimirović, Religija Njegoševa*

^{*2} *Pogledati samo ne malu dramu i polemike oko mjesta njegovog počinka - malo u istoriji ima velikana čiji su ostaci toliko puta uznemiravani.*

^{*3},,Rekonstrukcijom“ smo dobili ostatke Doma revolucije. Sam plato je sa nizom spontanih, improvizovanih rješenja penjanja, sijasetom stepeništa, rampi, podesta i ograda. Prostor je pun „zakrpa“, malih objekata i travnatih segmenata. Neformalno, parcijalno sređivanje Doma revolucije najviše doprinosi nesređenosti - antiurbanizmu. Neformalnost pristupa rekonstrukciji omogućio je pobjednički koncept slovenačkog tima, primijenjen u našu praksu. Sada mjesto izgleda kao neki divlji urbanizam predgrađa velikog grada, tipa Bombaja ili sl. To je šteta. Ali nikada nije kasno za segmentarne ispravke, tačnije uobličavanje pojedinih djelova, ali sada sa obaveznom idejom cjeline.

^{*4} Njegošu je svaka riječ bila teologija ili potraga za Bogom. Dok su posleratni komunisti (nekada hrabri ratnici, sada okoštali u administraciji) povjerovali da vrijeme sada može da stane. Proglasili su da je baš to zadnja revolucija i da se sada može konzervirati, spakovati u vječnu kuću - Dom revolucije.

Kako god, bilo je tu divnih meliorističkih i prosvjetiteljskih ideja. Recimo, na vrhu Doma ipak nije planirana neka adoracija vođe (kao u drugim socijalističkim režimima), već klub prosvijećenih radnika! U Nikšiću je većina upravo iz takvih radničkih familija, zato molimo sve koji se bave prenamjenom Doma Revolucije da ta Glava DR-a ostane u staklu. Molimo da se ova „glava“ ne zatvori u rebrasti panel-lim kao glavni hol! Da li revolucija može imati kuću? Možda je tako zamišljena kuća zaslužila baš ovu sudbinu, ali šteta je što grad i gradograditeljstvo zbog toga pate. U arhitektonskom smislu kuća je bila lijepa i hrabra - arh. Mušić je pobijedio na velikom jugoslovenskom konkursu - iako slabo održiv, objekat je imao visoku klasu.

^{*5} *Vjerujemo da bi sam Vladika sebe zacijelo pomjerio iz centra i ostavio prostora svojoj riječi, misli (božanskoj luči). Tako je u centru scene ostavljen prostor za besmrtnog Njegoša, njegovu riječ, a gore, na sjeveru, izdignuta je komemorativna skulptura dičnog crnogorskog Vladike.*

Vladika Rade, po opisu savremenika, bio je ipak ćutljiv čovjek. Volio je izdvajanje, samotno mjesto, ali ne u pustinji, već sa dobrim pregledom. Sam izbor Jezerskog vrha za „vječni počinak“, pa i misao „ko na brdo, ak i malo, stoji, više vidi no onaj pod brdom“, daje za pravo.

^{*6} *Potrebno je da skulptura svojim prisustvom „ozračí“ običan prostor i pretvori ga u posebno mjesto, mjesto sa velikim „M“. Da prisustvo divnoga Njegoševog lika oplemeni često trivijalnu svakodnevicu i zajedničari sa svojim narodom u kulturnim događajima.*

Novi trg, dakle, formira kamernu scenu na kojoj se može dovesti živi Njegoš - njegova riječ.

„Kada bi narod nestao, iz Luče mikrokozma genetičari budućnosti mogli bi ga ponovo roditi“ Dučić je tako nešto slično rekao. Pa valjda i na početku bješe riječ, živa stvaralačka riječ.

Vjerujemo da, ne samo u Njegoševim njegovim danima, njegova riječ može biti dio svakodnevice^{*7}

Kao cjelina Njegošev trg sada se sastoji od Trga-platoa i Trga-scene (Trg pjesnika). Pozicija skulpture izmaknuta iz strogog centra omogućava onaj čuveni „prazan prostor“ iz knjige Pitera Bruka (odlika svih značajnih trgova) - prostor višenamjenski, čist za događaje, ali takođe prostor koji skulpturi omogućava vizuru i dominantan doživljaj sa lica.

Na renderingu je prikazana atmosfera Trga pjesnika (sa izabranim skulpturama) vladike i pjesnika koga bi se, bez patetike, moglo reći da je uzdigao crnogorski kamen na nebo - onaj kamen za koji su, do njega, Crnogorci stoički pesimistično vjerovali da raste i napreduje. On je taj rast poslao na nebo, da ne smeta zemlji.

POPLOČANJE TRGA

Uz teme: šta mi tu želimo da se dešava, koja je to posebna atmosfera, duh mjesta - i tema popločanja je posebno važna. Karakter poda dat je kroz njegovu neupadljivu i jasnu izražajnost. Takav pod ovdje povezuje dva mjesta u cjelinu: plato ispred Doma revolucije i sami Trg pjesnika, u jedinstvenu cjelinu.

Dvije matrice prevedene su u prostor kao pozicije dviju tribina i kao način popločavanja trga. Dakle, matrica Njegoševe ulice i matrica Doma revolucije ujedinjene su u jedan poseban podni pletar, kao „riblja kost“.

Te dvije prostorne sile treba da se smire u jedan dinamični mir mjesta. Njegoš, adorirajući Tvorca koji je napravio svu ljepotu, u više djela pjeva o zvjezdanim i planetarnim sistemima kao o kosmičkim mirovima : „i vjenča ih svetim magnetizmom, te pogledom jedan drugog drži“^{*} - Luča mikrokozma.

Umiriti dinamično.^{*8} Pokret jasan, ali u miru - to je tema ovog Trga. Tema se preporučuje od autora i vajarima da je uzmu u ozbiljno razmatranje. Slog ili plet poda važan je i za skulpturu, jer u svom tom „uravnotežavanju prostornih sila“ naročito učestvuje i gesta vajara kroz skulpturu. Vjerujemo ako se sve ove sile sinhronizuju, možemo dobiti posebnost i izvanrednost Mjesta.

DODATNE NAPOMENE VAJARIMA-SKULPTORIMA

Dimenzija osnove postolja

U grafičkom dijelu je data pozicija postolja spomenika. Pravougaonik dimenzija 240x215cm. Ova dimenzija može, u odnosu na temu koncept i želju autora skulpture biti veća ili manja. Naravno u razumnim granicama.

Dimenzije visine postolja

U grafičkom dijelu je data visina 1.65cm od kote poda. Ova visina, po želji i konceptu autora skulpture može biti samo manja ali ne niža od 1.32cm od kote poda. (minimalna visina je plato koji se formira od 4 stepenika visine 33cm). Takodje autor može na bilo koju od dvije kote dodati “svoje” postolje i promijeniti tako i maksimalnu visinu, no opet u razumnim granicama.

Obrada postolja

Na slikama je prikazana obloga od sivog granita, kao i pod. Autori imaju slobodu cijeli “iščašeni kvadar postamenta”, dat sivom bojom u osnovi, tretirati oblogama i materijalima po želji i sopstvenoj temi. Potrebno je obratiti pažnju na materijalni kontekst: granitni pod (svijetli jablanički ili sl.), bijeli beton stepenici tribine (čvrsta formula za mostove, velika marka betona) koji su konstanta. Obratiti pažnju ne znači ponoviti, već analizirati utisak.

Izabrane skulpture na prikazima

Na slikama su izabrane dvije sjedeće skulpture Njegoša (Ivana Meštrovića i Sretena Stojanovića), razlog za to je “nama je bilo to ljepše”, dogovor arhitekata i nikako ne obavezuje niti glasno sugerše autorima sjedeću skulpturu. Takodje autori ne znaju niti jednu stojeću skulpturu Njegoša, osim one od vajara Tome Rosandića u Trebinju, koja nekako nije najsretnije skraćena (u visini koljena, no ipak jedna zaista predivna i hrabra mladalačka skulptura).

^{*7} Narod je uvijek volio da citira svog gospodara pjesnika. Čak se može zamisliti ekran i na njemu svakog dana po jedna Njegoševa rečenica - i tako za svaki dan u godini (većina Crne Gore je više čitala Gorski vijenac od Biblije). To bi bilo korisno, jer ga sve manje razumijemo, ne samo zbog veličine misli i nedokučivih osjećanja rođenog pjesnika, već i zbog arhaičnog jezika.

^{*8} Misaona konstrukcija izgleda kao paradoks, ali nije. Kod Njegoša mir je, u stvari, božanstveni pokret - božanstveno kretanje vasiona. Naučno, počevši od Njutna, to se zove ravnomjerno kretanje bez ubrzanja: kretanje na Zemlji rijetko, ali u kosmosu dominantno. Kretanje i mir kao dio harmonije kosmosa. Kosmos tako pleše. Njegoš naročito u Luči mikrokozma pjeva baš o tome.

postojeće dječje igralište

DEFINIŠANJE TRGA
VULANOVIĆEV KAMENI GRAD

TRG PJESNIKA - SCENA

PLATO

TROTOAR

česma - fontana

kružna klupa oko
postojećeg stabla

duga klupa

duga klupa

VRT ZAPAD

PEDENCA
istok

Plato
spomenik

Alėja ruže

PEDENCA
sjever

PEDENCA
jug

VRT SJEVER

duga klupa

duga klupa

VRT dugo

kratka klupa

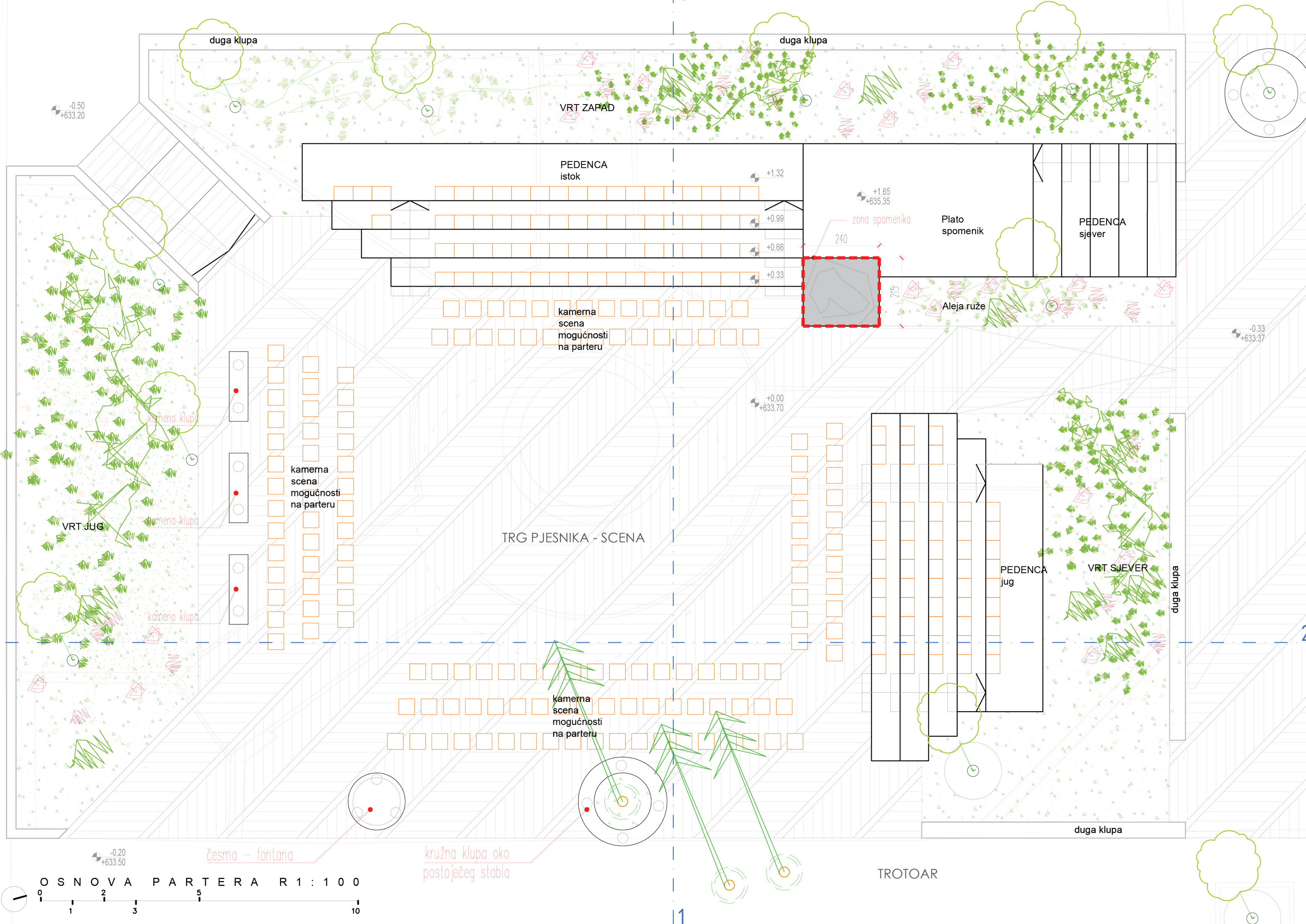
kratka klupa

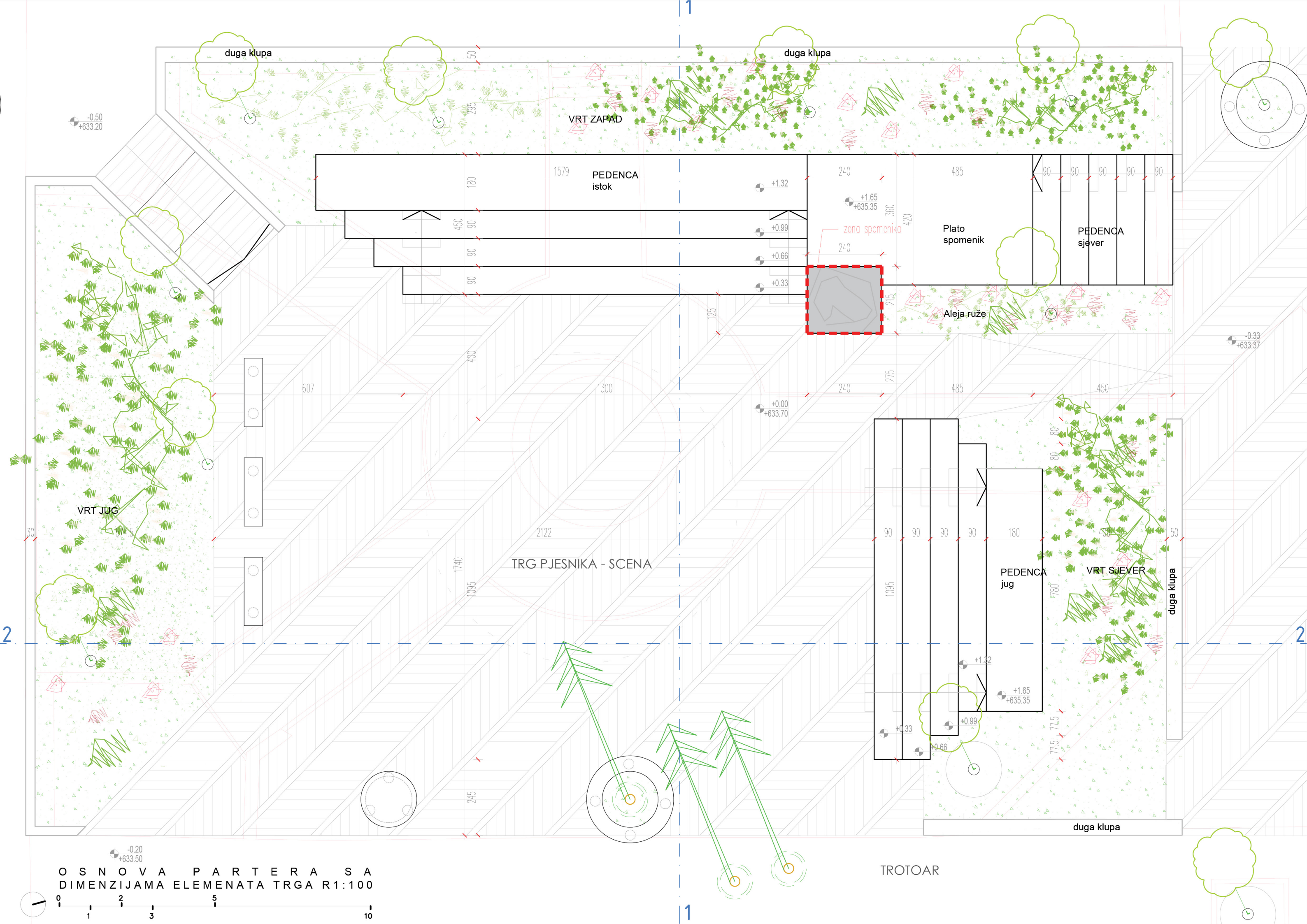
kratka klupa

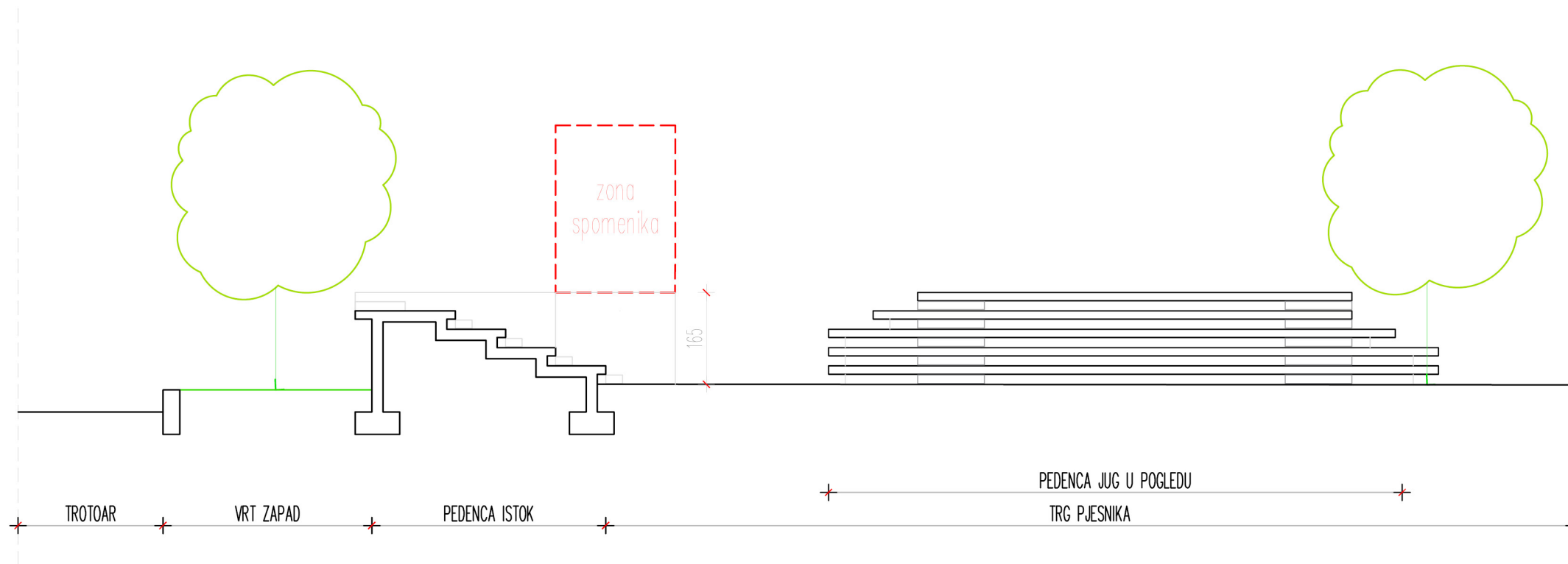
OSNOVA PARTERA R 1 : 2 0 0

0 2 4 6 10 20

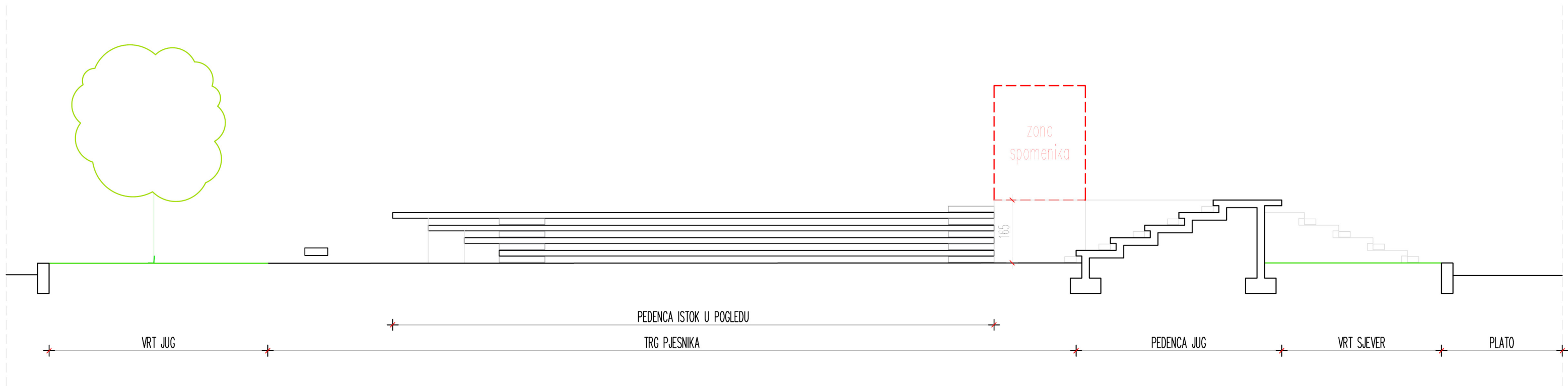

PRESJEK 1-1 R1:100

0 1 2 3 5

PRESJEK 2-2 R1:100

0 1 2 3 5

Историк И. Петров
Н.И.О.И.
Пресса, Владимир и
Томасов
Эдвард Горе

